

*Cesta
povstání*

Jean Plaidy

CESTA

Lidé ve městě mluvili o té cestě celé horké léto. Dělal si z ní legraci, pošklebovali se jí, opovrhovali jí a nesnášeli ji.

Protože Pařížané měli ve zvyku zpívat o tom, co zrovna milují nebo nenávidějí, skládali o ní popěvky.

Když dvakrát týdně přivezli pekaři z Gonesse do města náklad chleba – který tam museli prodat, poněvadž měli zakázáno odvézt ho zpátky za hradby – povídali si o ní se sedláky, kteří mířili na Les Halles, obrovské kruhové náměstí, kam vedlo šest rušných ulic. I při vychvalování kvality dobrého chleba, ryb, masa a zeleniny si našli čas, aby spolu diskutovali. Ženy, prodávající na nárožích kávu, volaly: „*Café au lait*, dva sou za šálek. *Café au lait* s cukrem, přátelé!“ A zákazníci, kteří stáli poblíž a upíjeli z kameninových šálků, s nimi o té cestě žertovali.

Holiči, kteří v pláštích bílých od pudru a ověšení parukami a kleštěmi horečně pospíchali na domluvenou schůzku, na sebe pokřikovali nejčerstvější novinky o tom, jak stavba pokračuje, právníci cestou do vězení Châtelet o ní vážně rozmlouvali a i úředníci, kteří časně ráno pospíchali do práce, si našli čas a šuškali si o ní.

Mluvili o ní pánové i dámy v kočárech, zpocení cestující namačkaní v pomalu se sunoucích *carrabas*, kte-

ré pendlovaly mezi Paříží a Versailles rychlostí asi tři kilometry za hodinu, i ti, kteří si nemohli dovolit kočár, a protože *carrabas* opovrhovali, museli cestovat v komických vozítkách, kterým Pařížané s humorem přezdívali *nočníky*.

V Královském paláci se prostitutky a kavalíři seznámovali tím, že na tu cestu trousili narážky, kdežto štváči z ní vytvářeli téma k bouřlivým polemikám.

Žertovali o ní muži i ženy, kteří si opatrně razili cestu ulicemi, aby se vyhnuli blátu s příměsí síry, i ti, kteří se zastavili na mostě Pont-Neuf a hádali se s těmi, kdo měli na starosti údržbu.

Cesta do Compiègne, takzvaná Cesta povstání, obyvatelé Paříže fascinovala. Symbolizovala vztah mezi nimi a králem. Byla to odpověď Ludvíka Milovaného na kritiku Pařížanů. „Už o mně nemluvíte jako o Ludvíku Milovaném, proto jsem vybudoval cestu, která se vašemu městu vyhýbá. Nikdy už nepřijedu do Paříže jen tak pro radost, ale pouze když mi to uloží povinnost.“

A obyvatelé Paříže se smáli a zpívali o cestě do Compiègne, protože chtěli, aby král věděl, že jeho lhostejnost oplácení stejnou mincí – a v případě nutnosti umějí projevit i nenávisť.

MARKÝZA

Markýza de Pompadour seděla před zrcadlem, a zatímco jí služebné upravovaly vlasy a líčily obličej, přijímala ve své komnatě hosty. Byl čas *toilette*, kdy nejdůležitější dáma ode dvora poslouchala žádosti svých návštěvníků.

Vlídne se usmívala. S červenými tvářemi, rudými rty a vlasy vyčesanými vysoko nad čelo byla nesmírně přitažlivá. Přesto mnozí, kteří se její *toilette* zúčastnili, tvrdili, že se pod její vážností a kosmetikou skrývá přepracovaná, vyčerpaná a ustaraná žena. Při pohledu na ni se to zdálo téměř nemožné, ale všichni věděli, že markýza je vynikající herečka.

Byla velice laskavá a každému, dokonce i těm nejubožejším, věnovala vlídnou pozornost.

Její nepřátelé si šuškali: „Podívejte se, jak je opatrná! Je taková proto, že její moc nad Ludvíkem slábné?“

„Opravdu si to uvědomuje?“

„Určitě, pokud není úplná naivka. A jak by mohla být žena, která se narodila jako obyčejná mademoiselle Poissonová a bez pomoci přátel u dvora se stala markýzou de Pompadour, hloupá?“

„Nedává to na sobě znát.“

„Že ne? Všimněte si, jak odhodlaně napíná bradu. Ludvík ji vyčerpává a ona to ví. Nemůže to dlouho vydržet.“

Krásné markýziny oči ztratily jiskru a nezdálo se, že by si to šuškáni uvědomovala.

„Podejte mi zrcadlo,“ vyzvala ženy a pak jej elegantně uchopila, aby si prohlédla svůj obličej ze všech stran.

Usmála se na společnost. Tento muž chtěl postavení u dvora pro sebe, tamten pro svého syna. Jiný zas toužil velet armádě. Jedna žena hledala místo pro dceru. Tamhle ten kupec zas chtěl prodat markýze krásnou vázu, protože znal její dokonalý vkus. Další přinesl metry nádherného saténu v teplém odstínu, který s ní lidé začali spojovat.

Přicházeli k madame de Pompadour, protože byla okouzující a vlídná. Odjakživa se snažila nedělat si nepřátele a pomáhat, kde mohla, a její slovo pochopitelně mělo u krále velkou váhu.

„Zatím!“ šeptali si její nepřátelé škodolibě. „Ale počkejte, až se objeví nějaká oslňující mladá kráska. Vzpomeňte si na madame de Mailly. Král jí byl léta věrný. Nezbavil by se jí, ani když ho začala unavovat. Ale jakmile její sestra řekla: ‚Vykažte tu ženu ode dvora,‘ musela ubohá madame de Mailly odejít.“

A stejně to dopadne i s markýzou.

Prozatím zůstávala, protože Ludvík nenašel jinou ženu, která by ho přitahovala natolik, aby si přál madame de Pompadour nahradit, ale ta chvíle přijde, a potom běda jí!

Nyní se usmívala na muže, který žádal o velení v armádě.

„Monsieur,“ pravila laskavě, „jsem si jistá, že budeme moci vaši žádosti vyhovět.“

My! Měla tu nestoudnost, že mluvila v množném čísle. Dělala to neustále. „*Odjíždíme* na Marly, Choisy, Fontainebleau.“ A myslela tím *král a já*.

Ludvík to slyšel, ale neprotestoval. Byl příliš líný

a snažil se vyhnout nepříjemnostem. Přesto všichni věřili, že přijde čas, kdy markýzu požádá, aby opustila dvůr.

Nemohla zcela zamaskovat, že není zdravá... a žena, která chtěla udržet krok s Ludvíkem XV. Francouzským, potřebovala vitality za deset.

Stále ji obklopovali prosebníci, když přišel král. Okamžitě ustoupili, muži se hluboce uklonili a ženy zašustily šaty o podlahu. Ludvík došel k *toilette* stolku.

Markýza vstala a půvabně se uklonila. Všichni Ludvíka ostražitě sledovali, ale pokud ho markýza unavovala, nedal to na sobě znát. Uvědomovali si jeho rozzářený výraz, když vzal svou okouzlující milenkou za ruku a zeptal se: „Madame markýzo, jak se dnes máte? Rád se dozvím něco nového.“

Neřekl sice, že mají ostatní odejít, ale etiketa zámku to vyžadovala. Zatímco kráčel k markýze, nepodíval se napravo ani nalevo, což znamenalo, že očekává, že ho s ní nechají o samotě.

Když zůstali sami, markýza na něj něžně pohlédla. Nevypadal dobře a měl nažloutlou pleť, čehož si ještě před několika měsíci nevšimla. Přesto stále zůstával velice pohledný. Oči měl tak sytě modré, že vypadaly úplně tmavé, a bílá paruka jejich barvu ještě zvýrazňovala. Z jeho půvabných pohybů a gest čišela důstojnost, takže si markýza často říkala, že i kdyby ho neznala a někdo ji požádal, aby v davu vybrala krále, zvolila by jeho.

Milovala ho. Ještě předtím, než se poprvé setkali, byla přesvědčená, že se jednoho dne stane jeho milenkou, a jakmile ho spatřila, pochopila, že pro ni nikdo jiný nebude tak důležitý jako on.

Kéž bych s ním počala dítě, posteskla si. Teď už to bylo vyloučené. Měla za sebou několik potratů a doktor Quesnay jí sdělil, že žádné děti mít nemůže.

Bylo to velice nešťastné. Pro syna nebo dceru Ludvíka XV. a markýzy de Pompadour by nic nebylo dost dobré a žádné pocty příliš vysoké. A jaké pouto by to mezi nimi vytvořilo! Jenže to tak být nemělo.

Tvářil se trochu smutně a markýza přemítala, jestli vzpomíná na včerejší noc, která ho zřejmě příliš nespokojila.

Její nedostatky v ložnici ji často děsily a věděla, že čas, kdy se tomu problému bude muset postavit čelem, nemůže být daleko.

Přesto tu noc přečkali a přes den při společenských událostech nemohl mít Ludvík rozkošnější a zábavnější společníci než markýzu.

„Jste kouzelná,“ sdělil jí.

„A vy, Sire, překypujete elánem.“

Nebylo to tak, ale zjistila, že když mu naznačí, že vypadá dobře a spokojeně, často v něm takové rozpoložení vyvolá.

„Nemůžu se dočkat, až vyslechnu vaše plány na dnešní den.“

„Doufala jsem, že odpoledne budu mít to potěšení pobavit Vaše Veličenstvo v Bellevue.“

„Nic mi neudělá větší radost.“

„Na dnešní večer jsem naplánovala malou kratochvíli, Sire. Ta hra se vám bude líbit.“

„Nepochybně ji napsal váš starý přítel Voltaire.“

„Spousta lidí píše špatné hry, ale najdou se i dobré.“

Král se zasmál. „Protože se s jejím autorem nemusíme setkat, určitě si tu hru vychutnáme. Slyšela jste, jak se mu vede v Berlíně?“

„Ano, Sire. Občas něco napíše.“

„Těší mě, že máme u dvora o jednoho šílence míň.“

Markýza se donutila zlehka zasmát, ale v duchu byla zklamaná. Doufala, že starého přítele Françoise Maria

Aroueta de Voltaire zahrne mnoha poctami, ale i když ho považovala za génia, bohužel se neuměl chovat tak, aby ho ve Versailles přijali.

„Myslím, že ta hra Vaše Veličenstvo pobaví.“

„O tom nepochybují. Ztvárníte v ní nějakou roli, drahá markýzo?“

„Důležitou. Ale nechtějte po mně, abych vám o tom vyprávěla. Ráda bych, aby to bylo pro Vaše Veličenstvo překvapení.“

Vzal ji za ruku a zlehka ji přiložil ke rtům. Myslel na to, jak je rozkošná. Vždy mluvila rozumně. Ať už nadhodil jakékoli téma, mohl si být jistý, že se do něj ponoří celým srdcem. Jen málokdy však sama navrhla, o čem by měli hovořit. Většinou čekala na jeho podnět. Kdyby noci s ní byly uspokojivější, byla by dokonalá.

V současnosti zjišťoval, že se jeho pohled velmi často toulá jinam, a sám vůči sobě pociťoval mírné rozladění. Markýza byla úžasná žena a nechtěl dopřát jejím nepřítelům uspokojení, po kterém prahli.

Ted' se na něj vlídně usmívala, aniž dala najevo sebemenší známku znepokojení. Za pět let, kdy byla královnou milenkou, se naučila rozpoznat všechny jeho nálady, takže mu často dokázala číst myšlenky.

Jeho další slova ji vyděsila: „Drahá markýzo, dělám si trochu starosti o vaše zdraví. Určitě jste se v této záležitosti, která je pro mě tak důležitá, poradila s doktorem Quesnayem?“

Zasmála se. Nikdo by netušil, že ji posedl takový strach, až se jí udělalo špatně od žaludku. Pak jí najednou vhrkly slzy do očí. „Hluboce mě dojíká, že se Vaše Veličenstvo stará o moje zdraví. Přesto mi, můj nejdražší, odpusťte, pokud se směji. Nikdy mi nebylo lépe.“

„Připadalo mi, drahoušku, že jste se včera v noci trochu unavila... až příliš snadno.“

„Ne, drahý Sire, neunavila. Ale vzpomínáte si na tu hroznou událost, kdy jste v mé posteli onemocněl a Quesnay říkal, že na sebe musíte být opatrný? Odpusťte mi, Ludvíku, ale nemůžu na to zapomenout. Často se při tom pomyšlení celá roztřesu.“

„Smrt!“ zamumlal král. „Kdo ví, jak blízko k ní máme?“ Zarmouceně zavrtěl hlavou a tázavě na ni upřel krásné modré oči. Zdálo se, že *on* nikdy unavený není. To se jí snažil naznačit?

Přemohla kašel a pravila: „To je velmi smutné téma. My však máme k smrti daleko. Jsme stále mladí.“

„Doufejme, že je to tak,“ pravil Ludvík.

„Ach, ale já chtěla Vaše Veličenstvo rozesmát, a přitom vedeme tak nešťastné řeči. Sire, slyšel jste o posledním milostném románu vévody de Richelieu?“

„Ne, drahoušku,“ zavrtěl Ludvík hlavou. „Ale povězte mi o něm. Ten chlapík je samý skandál. Jak se mu v jeho věku daří zůstat dychtivým mladíkem?“

Markýza se zvonivě zasmála. „Neměli bychom zapomínat, Sire, že historiky o jeho činech pocházejí z jeho vlastních úst. To by mohlo znamenat, že jeho schopnosti jsou mnohem úžasnější po oné události než při ní.“

Král se začal smát s ní a markýze se ulevilo.

Vzpomněla si na další skandály, které ho měly pobavit, a když od ní Ludvík odcházel, byl mnohem veselejší než dřív. Stávalo se to běžně. Sklesle vyšel po schodech do jejího apartmá a odcházel pozvednutý na duchu, velmi často se pro sebe usmíval a v hlavě si opakoval nějakou zábavnou anekdotu.

Když markýza osaměla, lehla si na pohovku a snažila se potlačit kašel, který během rozhovoru s králem dusila.

Zatímco ležela, dveře komnaty se otevřely a dovnitř vešla po špičkách žena.

„To jsi ty, Hausset?“ zeptala se markýza.

„Ano, madame.“

„Zatímco tu byl král, čmárala sis v malém přístěnku ty svoje klikyháky?“

„Byla jsem na dosah, kdybyste mě potřebovala, madame.“

Markýza se sklesle usmála. Před svou důvěrnicí a zároveň dobrou přítelkyní nemusela skrývat své potíže.

Madame du Hausset poklekla a vzala ji za ruku. „Takhle se zničíte,“ pravila vášnivě.

„V tom případě by tě vykázali z paláce, ubohá Hausset, a jak bys pak dopsala své paměti? Asi bys to dokázala, i když by už nebyly tak zajímavé. Teď můžeš psát o králi a své paní, králově milence. Jenže jak dlouho to tak zůstane?“

„Takhle byste mluvit neměla,“ pokárala ji madame du Hausset.

„Asi ne. Přesto si to celou dobu uvědomuji. Copak si ti lidé při *toilette* myslí, že jim nedokážu číst myšlenky?“

„Ta dieta, madame, vám neprospívá,“ pravila madame du Hausset. „Žádné jídlo vám nepomůže, abyste se vyrovnala králi. To by dokázal jen málokdo.“

„Obávám se, Hausset, že nejsem moc smyslná. Musím ti něco povědět. Někdy v noci král na pohovce v mém pokoji usne. Co to znamená?“

„Že si vás nesmírně váží, madame.“

„Říká: ‚Nebudu vás rušit.‘ Co *tím* naznačuje?“

„Že si cení vaší útěchy.“

„Jak dlouho, Hausset, mu taková útěcha od milenky bude stačit?“

„To záleží na tom, jak hlubokou k vám cítí náklonnost. Nemůže vám monsieur Quesnay nějak pomoci?“

„Dal mi léky, a přece zůstávám... jak mi král kdysi řekl... studená jako moje jméno.“

„V tom případě, madame, se řiďte mou radou. Přestaňte jíst lanýže, držet dietu a užívat léky. Jezte dosyta to, co vám chutná. Tak se určitě uzdravíte rychleji a s tím přijde i teplo, které od vás král požaduje.“

„Nejdražší Hausset,“ pravila markýza, „jsem ráda, že tu jsi se mnou. S nikým jiným si takhle promluvit nemůžu.“

„Víte, madame, že jsem vaše přítelkyně.“

„V tom případě mě polituj, Hausset. Život, který vedu, nestojí za to, aby mi ho někdo záviděl. Jak víš, okamžiky jako tento jsou velmi vzácné. Nemám pro sebe ani chvíli. Neustále musím myslet na své povinnosti a nezbývá mi čas na odpočinek. Měla bys mě upřímně litovat, Hausset.“

Madame du Hausset pomalu přikývla. „Lituji vás, madame markýzo, celým svým srdcem. Všichni ostatní u dvora, v Paříži i v celé Francii vám závidí. Ale já, která vás znám nejlíp, s vámi pouze soucítím.“

„Moje milá Hausset, nesmírně mě uklidňuje, když jsi se mnou. Píšeš si v přístěnku všechno, co se během dne stane. Vystupuji v tvých pamětech hodně? A král?“

„Velice často, madame. Jinak to ani být nemůže.“

„Asi ne. Ale na co, proboha, myslím? Musím se převléknout. Dnes odpoledne mám bavit krále v Bellevue. Pojd’...“

Rozkašlala se a nedokázala ten záchvat potlačit. Přitiskla si ke rtům kapesník, a když kašel polevil, vyčerpaně si lehla na záda. Madame du Hausset jí vzala z ruky krví potřísněný mušelín.

Ani jedna z nich se o tom nezmínila. Bylo to tajemství, které zatím zůstávalo pouze mezi nimi, ale obě věděly, že taková věc se nedá utajit napořád.

Najednou jako by markýza ožila. „Pojd’,“ prohlásila energicky. „Nemáme času nazbyt. Musím být v Bellevue včas, abych Jeho Veličenstvo přivítala.“

KRÁLOVSKÁ RODINA

Ludvík markýzu opustil a odešel do *petits appartements*, které si nechal vybudovat kolem Jeleního nádvoří. Rád si tam užíval samoty a zabýval se svými koníčky. Jedině tam měl pocit, že může dosáhnout své ctižádosti a oddělit Ludvíka Bourbonského od Ludvíka XV. Francouzského.

Nemohl se zbavit trdnomyslné nálady. Měl pocit, že mu život nenabízí nic zajímavého. Ocitl se v únavném kolotoči obřadů, lichotek a velkolepých zábav, jež si byly vzájemně natolik podobné, že si později nevzpomínal, která byla která.

Bylo mu čtyřicet, takže ještě nebyl starý, a přece mu připadalo, že ho už nic hezkého nečeká. Byl otupělý a jen málokdo ho dokázal z této netečnosti vytrhnout. Jednou z těch lidí byla rozhodně markýza, dalším Richelieu. Dcera Adéla ho dokázala pobavit, protože byla divoká a nevypočitatelná, a Anna Jindřiška zas vyvolávala jeho soucit, protože byla křehká a stejně smutná jako on sám.

Neustále se rmoutila kvůli ztracenému milenci, Karlu Eduardu Stuartovi. Byla by hloupost, aby Ludvík dovolil takový sňatek, a přece ho pokaždé, když Annu Jindřišku viděl, tížilo svědomí. Proto se jí vyhýbal, poněvadž nesnášel, když ho trápily výčitky.

V současnosti ho nejvíc zajímala Adéla. Bylo jí osmnáct a byla velmi půvabná. Rád ji poslouchal, když

mluvila o státních záležitostech. Byla přesvědčená, že má na otce obrovský vliv, možná i proto, že ho měla tak ráda. Vroucně ho milovala a v její přítomnosti se ho nikdo neodvážil kritizovat. Pokud měla podezření, že se tak děje, vztekle vykřikla: „Odved'te toho lotra do vězení!“

Dvořané začali přemítat, jestli není prudká a temperamentní Adéla duševně vyšinutá. Také se ptali, zda král hodlá nechat své dcery svobodné. Anně Jindřišce už bylo třiadvacet, Viktorii sedmnáct, Sofii šestnáct a Luise Marii třináct. Všechny – stejně jako osmnáctiletá Adéla – měly věk na vdávání, a přece se král stále nepřiměl k tomu, aby je provdal.

Přirozeně se našli tací, kdo pohlíželi na králův vztah k dcerám s jistým podezřením, zvláště proto, že Adéla mu byla tak zjevně a vášnivě oddaná. Ale Ludvík si toho nevšímal. Začal být lhostejný a nestaral se o to, co se o něm říká u dvora nebo v rozezlené Paříži, která mu odpírala náklonnost, takže se návštěvě hlavního města pokud možno vyhýbal.

Těšilo ho, když dcery zůstávaly u dvora. Bylo příjemné pozorovat s jakou oddaností a ochotou, ba přímo dychtivostí kvůli němu přehlížejí svou matku.

V jeho okolí probíhala spousta intrik, ale ani v nejmenším mu to nevadilo. Dokonce se tím částečně bavil.

Dauphin pro něj představoval zklamání. Poslední dobou hodně ztloustl a stal se z něj velmi pokrytecký jednadvacetiletý mladík. On i jeho manželka zjevně velmi silně podléhali vlivu jezuitů.

Bylo zvláštní, že tak nepřitažlivému mladíkovi byly obě manželky zaníceně oddané. Současná dauphine Marie Josefa milovala manžela stejně vroucně jako její předchůdkyně Marie Tereza Rafaela, která zemřela při porodu.

Ludvík si uvědomoval, že mu dauphin může časem působit potíže. Jestli bude nadále podporovat jezuity, a tím napomáhat církvi proti parlamentu – ve Francii zuřil spor mezi církví a státem od roku 1713, kdy papež Kliment XI. vydal bulu Unigenitus, kterou v roce 1730 pařížští zastupitelé odsoudili – postaví se tak do čela silné skupiny a může v zemi vyvolat vážné třenice.

Ludvík však nechtěl myslet na budoucí nepříjemnosti. Raději žil ze dne na den.

Přesto se neubráníl tomu, aby se jeho myšlenky vracely k rodině. O královně neuvažoval, vlastně teď už si na ni vzpomněl jen málokdy. Od chvíle, kdy přijela do Francie, se jí dávno unavil. Celá Evropa tehdy žasla, že si ožebračená dcera exilovaného polského krále bude brát panovníka jedné z největších zemí. Přesto ji v prvních letech miloval, protože byl nezkušený patnáctiletý chlapec a ona první žena, kterou kdy poznal. Porodila mu deset dětí, z nichž sedm stále žilo, takže oba svou povinnost vůči státu splnili a nemuseli se už jeden o druhého zajímat. Ať se královna dál modlí, vede neuvěřitelně nudný život, dětinsky se snaží hrát na cembalo a malovat! Ať si dál zbožně žije na vlastním dvoře, který tvoří stejně nezajímaví lidé jako ona!

Ludvík si půjde vlastní cestou a bude zoufale hledat způsob, jak zahnat nudu a trudnomyslnost ve společnosti veselých lidí, jako je madame de Pompadour.

Když svou milenkou srovnával s královnou, říkal si, že by bez drahé Jeanne Antoinette nemohl existovat. Byla to jeho rybička, ryba! Škoda jen, že byla tak chladná – a přece chápal, že k němu rozhodně chová vřelé city.

Toužil po milence, která by byla stejně smyslná jako on, a současně po společnici, která by byla stejně okouzující jako drahá markýza.

Je to vůbec možné? Třeba ne. Proto se musel spokojit s přítelkyní, která ho okouzlovala ve všech směrech kromě jednoho.

Co když je vyloučené najít jednu osobu, která by člověka naprosto uspokojovala? Miloval Annu Jindřišku, ale její smutek kvůli princovi Karlovi nejen trápil jeho svědomí, ale také ho popuzoval. Viktorie, která přijela domů z Fontevrault, ho brzy unavila. Byla to hloupoučká husička a Sofie byla ještě omezenější. Luisa Marie byla sice inteligentnější, ale s hrbatými zády nebyla, ubožačka, moc přitažlivá. V tuto chvíli byla jeho nejoblíbenější dcerou Adéla – šílená Adéla, která ho svým pobuřujícím chováním spolehlivě pobavila.

Úvahy o rodině a milence mu připomněly, jaké mezi nimi panuje nepřátelství.

Zřejmě bylo přirozené, že jeho dcery markýzu nenašely. Ale proč se nemohly chovat důstojně a slušně jako ona?

Bylo to neuvěřitelné. Markýza, navzdory prostému původu, vystupovala jako pravá dvorní dáma, a pokud cítila k mladým dívkám nějakou nevraživost, úspěšně ji skryla!

Styděl se za svou rodinu – za Adéliny bujné plány jak vypudit markýzu ode dvora i za přihlouplý souhlas jejích sester, které pouze čekaly, jak se zachová Adéla, aby ji mohly následovat. Pokud šlo o dauphina, choval se jako nevychovaný klacek. Jednou ho král dokonce viděl, jak vyplázl jazyk na markýzina záda.

Ano, když přemýšlel o své rodině, nebyl s jejich způsobu příliš spokojený. Dokonce byl rád, když madame Luisa Alžběta, kterou jako dvojče Anny Jindřisky vždy považovali za nejstarší členku rodiny, odjela z Versailles, ačkoli po nedávném příjezdu ho její blízkost těšila.

Ve srovnání s ní vypadaly všechny dívky neohrabaně a král se styděl za ně i sám za sebe, že lépe nedohlédl na jejich výchovu.

Adéla okamžitě začala žárlit na pozornost, kterou Luise Alžbětě věnoval, a popouzela proti sestře ostatní. Navíc se Luisa Alžběta spřátelila s madame de Pompadour – možná natruc sestrám i bratrovi, a aby udělala radost otcí.

Velmi brzy však pochopil, že mu projevovala náklonnost především kvůli své ctižádosti. Toužila po trůnu a nehodlala se smířit s tím, že by se jako dcera francouzského krále měla spokojit s vévodstvími Parma a Piacenza, které dostala následkem cášského míru. Měla obrovské plány. Chtěla, aby Francie opět vstoupila do války, rozšířila své území a aby si Josef, syn císařovny Marie Terezie, vzal za manželku její malou dceru.

U španělského dvora se stala uznávanou státnicí. Ale poněvadž byla tak náročná a tolik narušovala Ludvíkův klid, navzdory radosti ze shledání se mu ulevilo, když z Versailles odjela.

Teď si přišel vypít kávu se svými mladšími dcerami. Byl to malý rituál, který ho neustále bavil. Navíc potřeboval zjistit, kam až dauphin za podpory sester pokročil ve svých intrikách.

Odešel do kuchyně v *petits appartements* a uvařil kávu. Když byla hotová, postavil ji na ták a po soukromém schodišti zamířil do Adéliná pokoje.

Jakmile ho Adéla uviděla, rozzářily se jí oči. Mávnutím ruky propustila ženy, které byly s ní, zaníceně se uklonila – všechna její gesta byla přehnaná – a Ludvíka napadlo, že pokaždé, když ji vidí, vypadá potřeštěněji.

„Káva... nejdražší Sire. To rozjasňuje celý můj den.“

„Drahá dcero,“ pravil král, „hlavně se tolik nezneklidňuj. Vstaň, prosím. Přicházím za tebou zcela neformálně.“

„Nejdražší otče!“ Adéla se zasmála. „Musím zazvonit na Viktorii. Ale nejdřív si užíjme pár chvil o samotě...“

„O samotě,“ opakoval král. „Je možné, abychom zůstali zcela sami? Mám dojem, že i když si myslíme, že jsme tu jen my dva, někdo nás pozoruje a poslouchá.“

Adéla si přiložila prsty ke rtům. „Intriky...“ zamumlala. „Jsou všude kolem nás!“

„A tobě jdou k duhu, drahoušku! Ale dovol mi, ať ti naliju kávu.“

„Nejdražší otče, žádná káva nechutná tak jako ta, kterou vaříte vy.“

„Lichotíš mi, dcero.“

„To je vyloučené. Ať už o vás a o vašich činech kolují jakkoli příjemné řeči, k pravdě mají daleko, protože vás dostatečně nechválí.“

„Učíš se velmi květnatým komplimentům, Adélo. Co intriky? O co mě požádáš dnes?“

„O shovívavost k ubohým jezuitům, Sire. Copak to nejsou světci? Víím, že je madame de Pompadour nenávidí a chtěla by je zbavit moci, ale to je docela přirozené. Bojí se církevních hodnostářů. Kdyby vás přiměli k pokání, musela by být propuštěna.“

„Hm,“ zamumlal Ludvík, „kdybych je poslouchal, nepochybně bych si nemohl s vlastními okouzujícími dcerami dopřávat to, co nazývají ‚orgiemi‘.“

Adéla vztekle dupla. „Orgie... takový nesmysl!“

„Mám vás moc rád,“ zamumlal Ludvík. „Možná při důvěrných večírcích, kde býváme sami, příliš pijeme.“

Adéla dál podupávala nohou. „Nesmysl! Nesmysl!“ vykřikla se zardělým obličejem.

„Zazvoň na sestry, drahoušku, jinak káva vystydne.“

Adéla zatahala za zvonek, který vedl do Viktoriiných *appartements* hned vedle jejích komnat a za chvíli Viktorie chvatně přišla. Zatímco se ukláněla otcí, Adéla ji přísně pozorovala.

„Zazvonila jsi na Sofii?“ zeptala se příkře.

„Ano.“

„Uvařil jsem kávu,“ pravil král. „Posad'te se vedle mě a povězte mi, co je nového.“

Za pět minut přišla Sofie.

Uklonila se otcí a Ludvíka pobavilo, když viděl, jak zalétá pohledem k Adéle, jako by se jí ptala, co má dělat dál.

„Zazvonila jsi na Luisu Marii?“ zeptala se Adéla. Sofie polekaně zvedla ruku k ústům. „Zase jsi zapomněla,“ pokárala ji Adéla. „V tom případě se vrať a okamžitě to udělej.“

Sofie se odloukala. Ludvík uhnul pohledem. Nebyl na tuto dceru moc hrdý. Dokonce ani Viktorie ho nepřitahovala. Nebyla veselá a Adéla ji zcela ovládala.

„Cos dělala, když jsi uslyšela zvonek?“ obrátil se Ludvík k Viktorii.

Dívka pohlédla na Adélu, jako by u ní hledala inspiraci. Adéla ji přísně vyzvala: „Do toho. Jeho Veličenstvo ti položilo otázku a čeká na odpověď.“

„Seděla jsem v *bergère*,“ pravila Viktorie a znepokojeně pokukovala po Adéle, aby viděla, zda s její odpovědí souhlasí.

„Seděla,“ opakoval král, „a četla?“

„Kdepak,“ zavrtěla Viktorie hlavou. „Jedla jsem. Kuře s rýží.“ Při té vzpomínce jí zajiskřilo v očích.

„I teď bys radši odpočívala v *bergère* a jedla, než pila kávu s otcem?“

Viktorie pohlédla na Adélu. „Rozhodně ne,“ promluvila Adéla. „Vážíš si obrovské pocty, že můžeš pít

kávu, kterou nejen podává, ale i připravuje Jeho Veličenstvo.“

„Ach ano,“ vyhrkla Viktorie.

„Užij si tu poctu,“ poznamenal král, „protože se obávám, že víc si toho nevychnutáš. Káva už kvůli našemu otálení úplně vychladla. Á, je tady Sofie.“

„Zazvonila jsi na Luisu Marii?“ zeptala se jí Adéla. Sofie přikývla.

Ze všech mých dcer je Sofie nejošklivější, pomyslel si Ludvík. Nedokázala se mu dívat přímo do očí a měla ve zvyku pokukovat na něj úkosem. Adéla říkala, že se tak nedívá jen na něj. Lidé se jí báli a často s nikým několik dní neprohodila ani slovo. Někdy se s pláčem vrhla do náruče dvorních dam, ale když se jí zeptaly, co se stalo, nebyla si tím jistá.

„Máš ráda kávu, dítě?“ zeptal se jí Ludvík.

Sofie pohlédla na Adélu. Adéla přikývla a Sofie odpověděla, jako by ji to stálo obrovské úsilí: „Ano, Vaše Veličenstvo.“

Ludvík si uvědomoval, že Adéla Viktorii pozoruje. Něco se chystá. Co asi? Viktorie měla zjevně vykonat nějakou povinnost a Adéla jí to připomínala.

„Nu, Viktorie?“ pobídl ji.

Dívka zaváhala, pohlédla na Adélu a potom řekla, jako by opakovala naučený text: „Maman *Putain* hrozně kašle. Pořád se to zhoršuje, ale před lidmi to tají.“

Královým obličejem prolétl vztek. Odolal nutkání dát tomu hloupému dítěti lepanec za uši. Jak se v jeho přítomnosti odvažuje mluvit o madame de Pompadour jako o prostitutce! Neuráží tím pouze markýzu, ale i jeho.

Přesto si připomněl, že Viktorie pravděpodobně nechápe, co říká, zjevně jen poslouchá Adéliny příkazy, a pokud by se měl na někoho zlobit, tak na Adélu.

Vždy se snažil vyhnout nepříjemnostem a ke stejné strategii se uchýlil i teď. Chladně pohlédl na Adélu

a pravil: „Tvoje sestra nejspíš mluví o nějaké své známé. Vysvětlí jí prosím, že takové přídomky nejsou ze rtů mladé princezny vhodné.“

Viktorie se netečně dívala na Adélu jako člověk, který splnil daný úkol. Sofie, která byla dost inteligentní, aby vycítila, že se něco děje, pohlédla z krále na Adélu.

„Vidím, že je na čase, abych se připravil na lov,“ prohlásil Ludvík. „Proto povím svým dcerám *au revoir*.“

V tu chvíli se objevila Luisa Marie.

Kvůli znetvoření jí trvalo dlouho, než prošla místnostmi, které oddělovaly její komnatu od sestřiných.

Ludvík na ni smutně pohlédl. Litoval, že nevypadá jako Adéla, protože jinak to byla veselá dívenka, nejinteligentnější z jeho dcer. Škoda že byla mrzák.

Zvedl ji, když se uklonila, a s náhlým soucitem ji objal.

„Mrzí mě, dítě, že jsi přišla přesně ve chvíli, kdy se chystám odejít.“

„Kdyby Adéla zazvonila na všechny současně, když nás chce Vaše Veličenstvo vidět, byla bych tu mnohem dřív.“

Adéla ostře utrousila: „Zapomínáš, že jsi nejmladší. Musíš brát ohled na versailleskou etiketu.“

„Adélinu etiketu,“ opravila ji Luisa Marie s drobným úšklebkem. „Možná že Vaše Veličenstvo vydá příkaz, podle kterého se příště zařídíme.“

Ludvík ji pohladil hřbetem ruky po tváři.

„Chceš, drahoušku,“ zeptal se, „abych madame Adélu rozzlobil?“

Už měl dost Adéliných vzteklých pohledů, vzdoru Luisy Marie, Viktoriiny netečnosti a Sofiiny hlouposti.

„*Adieu*, děti. Brzy se opět uvidíme.“ A když se na Adélin popud uklonily, vrátil se po soukromém schodišti do vlastních komnat.

Dcery nemohly utišit jeho smutek. Potom si vzpomněl, že odpoledne markýza pořádá zábavu na zámku Bellevue, a jeho nálada stoupla.

Královna se ve svém pokoji modlila. Klečela před lidskou lebkou, kterou ozařovala lampa a zdobily ji stuhy. Prosila o spoustu věcí – aby byl manžel zdravý a věnoval jí svou přízeň, aby její dcery našly dobré manžely a dělaly čest rodině i zemi, aby markýza de Pompadour byla vykázána ode dvora a aby se král natolik bál o vlastní život, že by se vrátil k manželce.

Úvahy o tom, jakou má králova milenka moc, byly zneklidňující. Nedávno byl propuštěn hrabě Phélippeaux de Maurepas, protože o ní psal hanebné verše. Maurepas byl královnin i dauphinův přítel a oba jeho odjezd těžce nesli.

„Svatá Matko boží,“ modlila se královna, „ukáž králi, jak svým chováním chybuje.“

Nežádala o zázrak. Ludvík, třebaže byl nesmírně vitální – dokázal uštvat několik koní, zůstat v sedle nejdéle ze všech svých přátel a v manželském životě byl velice náročný –, trpěl častými horečkami, a proto by mohl myslet na náhlou smrt.

Věřila, že jeho smutek pramení do jisté míry z vědomí, že může v kteroukoli chvíli zemřít zatížen všemi hříchy.

Bála se o jeho duši, a kdykoli dostala možnost, dala mu to najevo. Teď už těch příležitostí samozřejmě nebylo mnoho. Jen málokdy spolu mluvili jinde než na veřejnosti. Pokud mu chtěla předložit nějakou záležitost, napsala mu dopis. Jedině tak si mohla být jistá, že jí věnuje alespoň nějakou pozornost.

Vstala a poslala pro své oblíbené společnice, vévodkyni de Luynes, madame de Rupelmonde a madame